

การสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

Social Teaching Studies According to Karavasdham 4 for the 3rd Secondary Students

พระวีรพงษ์ อภิวิโร (สนิทหลาย)¹ สมชัย ศรีนोक² สายรุ้ง บุปผาพันธ์³
PhraWeerapong Apivaro (Sanitlai), Somchai Srinok, Sairoong Bubphan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างสื่อสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพให้มีมาตรฐาน 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช(เทพราชวิทยาคาร) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคการศึกษาที่ 2/2564 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (T-test for dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทราที่สร้างขึ้นนั้น พบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน (E1) เท่ากับ 88.23 / (E2) 77.08 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ปกติ 75/75 ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้าน

Received: 2022-09-08 Revised: 2022-09-25 Accepted: 2022-09-28

¹ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Social Studies Teaching, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Corresponding Author e-mail: tongapiwaro@gmail.com

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

โพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนมีอัตราสูงขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนการใช้ เท่ากับ 9.83 หลังการใช้เท่ากับ 32.92 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ค่าตัว t ระดับ 0.01 และค่าเฉลี่ยร้อยละหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 32.92 พบว่าสูงกว่าเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 3. ผลการศึกษาคำพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ขรรษาธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า อยู่ในเกณฑ์ที่โดยรวมแล้วนักเรียนมีความพอใจมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ลำดับที่ 2 คือ ด้านเนื้อหา ลำดับที่ 3 คือ ด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และลำดับที่ 5 คือ ด้านการวัดผลประเมินผล โดยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) รวมทุกด้าน 4.49 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมทุกด้าน เท่ากับ 0.14 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3

คำสำคัญ (Keywords): การสอนสังคมศึกษา; หลักขรรษาธรรม 4; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

Abstract

The research objective were as; To create social studies teaching media according to Karavasdham 4 for the 3rd Secondary Students of Wattepparaj School. According to the efficiency criteria, there is a standard 75/75. To study the comparative result of social teaching according to Karavasdham 4 for the 3rd secondary students of Wattepparaj School before and after applying the learning approach following social teaching according to Karavasdham 4 for the 3rd secondary students at Wattepparaj School. To study satisfaction and make recommendations of social teaching according to Karavasdham 4 for the 3rd secondary students of Wattepparaj School. The sample used in the research are 12 students from 3rd secondary students in the year 2021, Wattepparaj School, Tepparaj sub-district, Banpo district, Chachoengsao province. The tools used in the research are: 1) Learning management plan of social learning management according to Karavasdham 4 for the 3rd secondary students, 2) pre- and post- study test, and 3) The satisfaction questionnaire of 3rd secondary students towards the social teaching according to Karavasdham 4 for the 3rd secondary students of Wattepparaj School. Data analysis was performed using statistical mean ($\bar{X}$) standard deviation (S.D.), and T-test for dependent. From the study, the results were found as follows: 1. The results of Social Teaching according to Karavasdham 4 for the 3rd Secondary Students of Wattepparaj School, Chachoengsao province found to be efficient according to the standard criteria of 88.23 (E1) and 77.08 (E2); thus, higher than the normal criteria of 75/75. 2. From the results of the comparison of the learning achievements, it was found that after using the social teaching according to

Karavasdham 4 for the 3rd secondary students of Wattepparaj School, Banpo sub-district, Chachoengsao province, had a higher score than before using the learning activities. The results showed that before using the learning activities had an average ($\bar{X}$) equal to 9.83 while after using had an average equal to 32.92, with a statistically significant difference at 0.05 level. The average percentage after using learning activities was 32.92; thus, higher than the expected criteria. 3. The results of the students' satisfaction towards the social teaching according to Karavasdham 4 for the 3rd secondary students of Wattepparaj School, Banpo sub-district, Chachoengsao province found to be in a criteria that, overall, students were very satisfied in all aspects, in descending order as follows: The first was the learning objectives; the second was the content; the third was the arrangement of the learning activities; the forth was the learning activities; and the fifth was the evaluation and assessment. The study showed the average ($\bar{X}$) of all aspects was at 4.49 with a standard deviation (S.D.) equal to 0.14

Keyword: Social Teaching Studies; Karavasdham 4; the 3rd Secondary Students.

บทนำ (Introduction)

ปัญหาทางสังคมในปัจจุบันนั้นเกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเยาวชน ปัญหาทางการศึกษา และอื่น ๆ ก็ล้วนแล้วเป็นปัญหาที่ควรจะได้รับ การแก้ไขและป้องกันจากทุกหน่วยของสังคมนั้น ๆ และหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ทางความคิดและวิถีแห่งการดำเนินชีวิตพร้อมกับชี้นำทิศทางของสังคม ก็คือ “สถานศึกษา” ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญส่วนหนึ่งในสังคม เพราะรากฐานของความรู้ความเข้าใจ รวมถึงทัศนคติทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็ล้วนแล้วเกิดขึ้นจาก (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2535) “สถานศึกษา” ด้วยกันทั้งสิ้น และทำให้เกิดค่านิยมทางสังคมที่ต้องการคนเก่งมีความสามารถนำไปสู่การแข่งขันในสังคมที่สูงขึ้นทำให้สถานศึกษาต้องแข่งขันกันเพื่อผลิตคนเก่งเพื่อป้อนให้แก่สังคม โดยการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการแสวงหาผลประโยชน์มากกว่าคุณธรรมจนเกิดช่องว่างของปัญหาทางสังคม เรื่องของการเรียนรู้ในเรื่องคุณธรรมถือว่าเป็นสิ่งที่มีสำคัญของชีวิตมนุษย์ คนที่มีปัญหาชีวิตน้อย ๆ มีความสุขมากส่วนใหญ่มากจากการ คิด วิเคราะห์ แยกแยะ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่ตกผลึกจนเกิดความ เข้าใจในปัญหาอุปสรรคเมื่อเข้าใจดีแล้วปัญหาอย่างอื่นซึ่งเป็นปัญหาที่จะเกิดในภายภาคหน้าก็ไม่ใช่เรื่องที่น่าหนักใจ เพราะเข้าใจในกระบวนการปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด คนสามารถเรียนได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของนักเรียนและผู้ใหญ่จะต่างกัน นักเรียนจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและนักเรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้เช่น ความเป็นกันเอง ความ

เข้มงวดกวดขัน หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่งเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และสถานการณ์เรียนรู้ให้กับนักเรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

การวางแผนคิดหลักการปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและความเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การใช้ชีวิต ของตนเอง ครอบครัว และบุคคลที่อยู่รอบตัวในสังคม โดยผ่านการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการนำพาตนเอง ครอบครัวและบุคคลที่อยู่รอบตัวในสังคม ให้มีความสุขและเป็นแหล่งสร้างคนให้มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นยุคของเทคโนโลยี ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่มีนโยบายว่าด้วย เรื่อง “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ 21 จึงเห็นได้ว่าการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งการปลูกฝังคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม ให้ระลึกถึงความดีอยู่เสมอเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านจิตใจไม่ให้ลุ่มหลงไปกับสภาวะที่ล่อแหลมที่ผิดต่อศีลธรรม เพื่อไม่เกิดเป็นปัญหาของสังคมที่จะเกิดขึ้นต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542)

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ซึ่งดำเนินการตามพระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จึงส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขพื้นฐานของความเป็นไทย และปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมที่พึงามในการดำเนินชีวิตให้กับผู้เรียน จากพระราชบัญญัติการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่าการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับการเป็นผู้มีความรู้และมีความสุขเพราะการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ความคิดสภาพจิตใจและสังคมโดยรวม ในทางพระพุทธศาสนานั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมะสำหรับผู้ครองเรือนไว้อย่างชัดเจน ธรรมข้อนั้นเรียกว่า “ฆราวาสธรรม 4” ซึ่งหมายถึงถึงธรรมะย่อยๆ 4 ข้อคือ 1) สัจจะ แปลว่า จริง ตรง แท้ เป็นหลักความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อคนที่เรารัก 2) ทมะ แปลว่า การข่ม ใจ การปรับตัว ฝึกตน ข่มจิต และรักษาใจ 3) ขันติ แปลว่า ความอดทน อดกลั้น ต้องการให้ชีวิตสมหวัง สำเร็จตั้งใจหมาย และ 4) จาคะ แปลว่า ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน หรือการให้นั่นเอง ซึ่งโดยปกติของชีวิตคู่ นั้น เราต้องช่วยเหลือเกื้อกูลคนรักของเราตลอดเวลา เรียกว่าต้องแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (สุวิมล บุญณะ, 2555) ซึ่ง “ฆราวาสธรรม 4” นี้เองเป็นธรรมะที่ใช้ได้ทุกกาลและทุกสมัยอีกด้วย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 ปี 2553 บัญญัติความหมายของการจัดการศึกษา ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีความมุ่งหมาย และหลักการว่า การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการ

ดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รัฐบาลให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาของสังคมไทย จึงจัดให้มีโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการ ในการสนับสนุนให้พระภิกษุเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาซึ่งรัฐบาลได้ถวายความอุปถัมภ์ตลอดถึงการอบรมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วไปจะเห็นได้ว่าทุกหน่วยงานให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยมุ่งให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับพระสงฆ์และเข้าใจหลักธรรมตลอด จนถึงสามารถนำหลักธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข

การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2545 -2559) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยึดหาสายกลางอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณ อย่างมีเหตุผลมีความรอบรู้เท่าทันโลกเพื่อมุ่งให้กิจกรรมพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย เกิดการบูรณาการแบบองค์รวมที่ยึด "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมี "คุณภาพ" ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เป็นแผนที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬากับการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งเชื่อมโยงการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นต้น โดยคำนึงถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

แผนการศึกษาแห่งชาติมีเจตนารมณ์เพื่อมุ่ง (1) พัฒนาชีวิตให้เป็น "มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข" และ (2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมसानฉันทและเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งมีแนวนโยบาย เป้าหมาย และกรอบการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามประการดังกล่าว ประกอบกับการคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตเน้นการให้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงอุปสรรคและสภาพปัญหา และตระหนักถึงความสำคัญของสถานศึกษาที่เป็นสถาบันหนึ่งในการหล่อหลอมจิตใจให้รู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ จึงมีแนวคิดที่จะนำเอาหลักฆราวาสธรรม 4 มาบูรณาการกลับการสอน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันของชีวิตนักเรียนและให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขลดปัญหาทางสังคมได้อีกระดับหนึ่งและมีหลักในการดำเนินชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อสร้างสื่อสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพให้มีมาตรฐาน 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการสอนสังคมศึกษาตามหลักธรรมาธรรม 4 สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช(เทพราชวิทยาการ)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดแบบแผนการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพแบบทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) โดยใช้แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design)

แบบทดสอบก่อนเรียน E1	ทดสอบ	แบบทดสอบหลังเรียน E2
E1	X	E2

ตารางที่ 1 แผนการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2564 มีจำนวนทั้งหมด 1 ห้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช(เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2564 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน รวมทั้ง 12 คน ซึ่งได้มาโดยวิธี การเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดแผนจัดการเรียนรู้ตามหลักธรรมาธรรม 4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 อย่าง เพื่อทดสอบประสิทธิภาพและใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีเครื่องมือดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ธรรมาธรรม 4” มีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

1.1) ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช(เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2564

1.2) ศึกษาเกี่ยวกับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลักษณะการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ

1.3) ขั้นตอนในการทำชุดการเรียนรู้ ดังนี้

ก) กำหนดขอบเขตเนื้อหา

ข) เลือกรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้

ค) จัดองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้

ง) กำหนดรูปแบบรูปเล่ม

จ) จัดทำต้นฉบับ

1.4) ตรวจสอบคุณภาพชุดการเรียนรู้

ก) นำกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ข) นำกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” ที่ปรับปรุงแล้ว นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา

1.5) ทำการตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” ปรับปรุงและแก้ไขให้ถูกต้องตามคำแนะนำ

1.6) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นให้ตรงกับจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ เวลาที่กำหนด และกิจกรรมการเรียนการสอน

1.7) จัดพิมพ์เล่มสำเร็จรูปและนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” มีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนหลังใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” มีขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อนักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำผลการทำ ใบงานแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้และผลการทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ ตรวจสอบให้คะแนนแล้ว

1. ทำการรวบรวมคะแนนแบบทดสอบ ใบกิจกรรม และใบงานทุกใบงาน เพื่อมาหาค่าประสิทธิภาพระหว่างเรียน (E1) ทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อหาค่าประสิทธิภาพหลังเรียน (E2) โดยนำคำตอบของนักเรียนทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล

2. นำผลการวิเคราะห์มาทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนเรียน (Pre-test) หลังเรียน (Posttest) ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช(เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง “ขรവാสธรรม 4” เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช(เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน ที่เรียนรู้

โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้มาประเมิน แล้วผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (%) หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาความ โดยแบบสอบถามความคิดเห็นใช้เกณฑ์ของเบสท์

ผลการวิจัย (Research Results)

ตอนที่ 1 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง “การสอนสังคมศึกษาตามหลักพระพุทธธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังปรากฏในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ประสิทธิภาพชุดกิจกรรม	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P)
คะแนนเฉลี่ยจากคะแนนที่ได้ระหว่างเรียนจากคะแนนแบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคล (E1)	12	80	70.58	1.78	88.23
คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังใช้ชุดกิจกรรม (E2)	12	40	30.83	1.64	77.08

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากคะแนนที่ได้ระหว่างเรียนจากการทำแบบฝึกหัดด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 4 การเรียนรู้ (E_1) มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 70.58 จากคะแนนเต็ม 80 คะแนน ค่าประสิทธิภาพ (E_1) คิดเป็นร้อยละ 88.23 คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังใช้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 30.83** จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน (E_2) คิดเป็นร้อยละ 77.08 จากผลข้างต้นแสดงว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ (E_1) / (E_2) 88.23/77.08 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการใช้ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พระพุทธธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร)

ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังปรากฏในตารางที่ 3 ดังนี้

ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หลังการเรียนการสอนครบทั้ง 4 กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สูตร t-Test แบบกลุ่มเดียววัด 2 ครั้ง (t-Dependent)

ตารางที่ 3 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทดสอบก่อนและคะแนนทดสอบหลังการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	t-test	df	p
ก่อนเรียน	40	9.83	1.47	21.31**	11.000	0.000
หลังเรียน	40	32.92	3.00			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังจากการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนมีคะแนนที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 9.83 ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เท่ากับ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.47 และมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 29.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.00 และค่า t-Test เท่ากับ 21.31 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 4 ผลรวมการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาการ) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ฆราวาสธรรม 4 มีดังปรากฏในตารางที่ 4 ดังนี้

ความพึงพอใจ	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ($S.D.$)	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ ที่
1. ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.61	0.16	มาก	1
2. ด้านเนื้อหา	4.54	0.20	มากที่สุด	2
3. ด้านชุดการเรียนรู้	4.44	0.19	มาก	4
4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.50	0.20	มาก	3
5. ด้านการวัดผลประเมินผล	4.38	0.27	มาก	5
รวมทุกด้าน	4.49	0.14	มาก	

จากตารางที่ 4 แสดงผลรวมความพึงพอใจของนักเรียนหลังใช้กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พรหมวิหาร 4 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับ 1 คือ ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ลำดับที่ 2 คือ ด้านเนื้อหา ลำดับที่ 3 คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และลำดับที่ 5 คือ ด้านการวัดผลประเมินผล โดยรวมทุกด้านนักเรียนมีความพึงพอใจมาก ($\bar{X}$) = 4.49, ($S.D.$) = 0.14) และพิจารณาความพึงพอใจเป็นรายด้าน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง “การสอนสังคมศึกษาตามหลักขรวาธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสอนแบบใช้ปัญหา ทำให้ได้องค์ความรู้ในการวิจัยเกี่ยวกับการนำชุดกิจกรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักขรวาธรรม 4 ทำให้นักเรียนได้รู้จักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้นโดยผ่านชุดกิจกรรมทั้ง 4 โดยที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ได้แก่

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสัจจะ (ซื่อสัตย์) นักเรียนเกิดความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่องานที่ในการทำงาน พุดจริงทำจริง ไม่กลับกลอก

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทมะ (ฝึกตน) นักเรียนปัญหาการรู้จักควบคุมตัวเองได้มีความกระตือรือร้นในการเคียวซึ้งฝึกฝนตนเอง

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านขันติ (อดทน) นักเรียนมีความเพียรพยายาม อดทนต่อการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านจาคะ (เสียสละ) นักเรียนรู้จักการแบ่งปัน การเสียสละ มีน้ำใจต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็น เพื่อน ครอบครัว

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ที่ประกอบด้วย หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอด โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ครูผู้สอนมีบทบาทกระตุ้นให้ผู้เรียนให้เกิดแนวคิด ด้วยการตั้งคำถาม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทราบผลการปฏิบัติงานของตน จึงทำให้เกิดความสนใจในการเรียน ผลการศึกษาอภิปรายตามลำดับสมมติฐานและตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักมรรชาธรรม 4 สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตาม แผนการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ที่ประกอบด้วยหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านโคก ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักมรรชาธรรม 4 มีประสิทธิภาพ สามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ ซึ่งแสดงว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สร้างตามกระบวนการ กล่าวคือ มีการวิเคราะห์หลักสูตร กิจกรรมสาระการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของรายวิชาสังคมศึกษา ที่ประกอบไปด้วยหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นำมาจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ได้ศึกษาค้นคว้านวัตกรรมการเรียนรู้ คือ การจัดการสอนสังคมศึกษาตามหลักมรรชาธรรม 4 มีการใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลาย ตลอดจนมีการวัดประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพ ในระดับดีมาก นี่เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งผลการวิจัยนี้ พบว่ามี

ความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางณัฐศรัณย์ ชุมวรฐาย (2560) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา การปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 ของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วัดปัญญานันทาราม จังหวัด ปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

(1) ด้านสัจจะ กลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 กลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ข้อ 6 ท่านมีความจริงใจต่อการท างานที่ได้รับมอบหมาย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 รองลงมาคือ ข้อ 8 ท่านมีความรับผิดชอบกับคำพูดของตนเองเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และน้อยที่สุดคือ ข้อ 10 ท่านเป็นผู้ที่ประพฤติคุณประโยชน์ต่อสังคมเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96

(2) ด้านทมะ กลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 ด้านทมะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตามหลัก พราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 5 ท่านมีความกระตือรือร้นในการเคี้ยวเคี้ยวฝึกฝน ตนเองอย่างไม่มีข้อแม้หรือเงื่อนไขใดๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 รองลงมาคือ ข้อ 7 ท่านให้ความ อนุเคราะห์ผู้อื่นเมื่อเขาประสบความสำเร็จทุกขรรือน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และน้อยที่สุดคือ ข้อ 3 ท่านมี การฝึกนิสัยให้มีความอดทน มีความอดกลั้น เมื่อมีอารมณ์ใดๆ มากกระทบ ก็ไม่แสดงออกมา มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68

(3) ด้านขันติ กลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 4 ท่านมีความรับผิดชอบ และอดทนต่อความยากลำบากในการทำงาน ของตนและผู้อื่นได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมาคือ ข้อ 2 ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทน และตรงต่อเวลาอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และน้อยที่สุดคือ ข้อ 6 ท่านอดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ และความขัดใจอันเกิดจากคำพูดที่ไม่ชอบใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66

(4) ด้านจาคะ กลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 7 ท่านทำงานด้วยความเสียสละ และไม่นำของส่วนรวมมาเป็นของ ตน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 รองลงมาคือ ข้อ 9 ท่านมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ด้วยความเมตตาอารี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และน้อยที่สุดคือ ข้อ 2 ท่านมีความสามารถในการ ทำงานและบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จทุกขรรือนได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89

มีความสอดคล้องกับ ฤติรัตน์ แป้งหอม (2558) ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้าง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ปรัชญาการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ปรัชญาการทางภูมิศาสตร์มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน (E1/E2) เท่ากับ 83.20/81.21 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย ชุดกิจกรรม หลังเรียนมีค่า สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของ

นักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรม หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมมีเจตคติในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (2564) พัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างราบรื่น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยนักเรียนต้องพยายามสอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ตนเองสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกับการศึกษาการสอนสังคมศึกษา 1) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรมจริยธรรม 2) มีวินัย การตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพระดับสังคม 3) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขปัญหาด้านสังคม 4) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 5) เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรและสังคม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การวิจัย เรื่อง “การสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนวัดเทพราช (เทพราชวิทยาคาร) ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1.1 ควรเตรียมแหล่งข้อมูล สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยอย่างเพียงพอต่อการใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าของนักเรียนเพื่อไม่ให้เสียเวลาในการทำกิจกรรม

1.2 ควรสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

1.3 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับรูปแบบการสอนอื่นๆ

1.4 ควรสร้างความคุ้นเคยความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมนำไปสอดแทรกกับการเรียนการสอนให้เพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลของการวิจัยการสอนสังคมศึกษาตามหลักฆราวาสธรรม 4 ไปใช้เพื่อศึกษาเรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะอื่น ๆ ให้ลึกซึ้ง เพื่อพัฒนางานด้านวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิชาการอื่นๆที่มีความสอดคล้องกันให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- ณัฐศรีณย์ ชุมวรฐาย. (2560). *ศึกษาหลักขรรวาวาธรรม 4 ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาวัดปัญญานันทาราม จังหวัดปทุมธานี*. สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เบญจวรรณ อ่วมมณี. (2559). *การพัฒนาผลการเรียนรู้และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องการอนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระธรรมโกศาจารย์ พุทธทาสภิกขุ. (2537). *ขรรวาวาธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพทางใจ.